

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref. 200800545-/KOE

Kristiansund, 30.04.2008

Høringsuttalelse – Innstillingen fra Stjernøutvalget, NOU 2008:3 – Sett under ett

Høgskolesenteret i Kristiansund AS er stiftet i 2007 og eies av Kristiansund kommune, Møre og Romsdal fylke, Kristiansund og omegn vekst as, Nordmøre Næringsråd, Høgskolen i Molde, Høgskulen i Volda og Høgskolen i Ålesund.

Høgskolesenteret i Kristiansund er ikke høringsinstans for dette utvalgsarbeidet, men ønsker likevel å komme med synspunkt på utredningen. Vi håper at våre betraktninger blir fruktbare innspill i den videre prosessen med et meget viktig arbeid.

Med vennlig hilsen
Høgskolesenteret i Kristiansund

Christine Reitan
Daglig leder

Vedlegg: Høringsuttalelse

NOU 2008:3: Sett under ett.

- Høringsuttalelse fra Høgskolesenteret i Kristiansund

Bakgrunn

Utvalget for høyere utdanning (Stjernø-utvalget) leverte den 22. januar 2008 sin innstilling "*Sett under ett - ny struktur i høyere utdanning*" (NOU 2008: 3) til Kunnskapsdepartementet. Departementet sendte utredningen på høring 29. januar. Høringsfristen er 1. mai 2008.

Departementet ber i høringsbrevet om at høringssvaret blir lagt fram i samsvar med kapitteinndelingen i innstillingen. Videre ber departementet spesielt om kommentarer til:

- utvalgets fremstilling av dagens situasjon, utviklingstrekk og hovedutfordringer i norsk høyere utdanning – herunder spredning av forskerutdanning i Norge, kvalitet i profesjonsutdanningene ved høyskolene og hensynet til konsentrert satsing innen forskning
- svar og løsninger som utvalget legger frem, spesielt knyttet til problemstillingen nasjonal styring kontra institusjonenes autonomi

Dagens situasjon for høyere utdanning

Stjernøutvalgets fremstilling

Utvalget tar et internasjonalt perspektiv på vurderingen av norsk høyere utdanning og forskning. De viser til tendensen med konsentrering av de faglige miljøene og økonomiske ressursene i større fagmiljø. I Danmark og Finland fusjonerer institusjonene, og i Finland, Danmark og Tyskland utvikler de toppuniversitet, noe Storbritannia og USA har fra før. Stjernø-utvalget er opptatt av at norsk høyere utdanning ikke bør gå i motsett retning.

Den økte internasjonale konkurransen om talent og kunnskap har gitt økte forventninger til utdanningsinstitusjonene:

- krav om internasjonal kvalitet i undervisning og forskning
- utdanningsinstitusjonene har fått større konsekvenser for økonomisk utvikling, velferd og miljø – samtidig som de skal ta vare på rollen som dannelsesinstitusjon og virkemiddel i nasjonens kulturelle og sosiale utvikling
- arbeidslivets etterspørsel etter høyt kvalifisert arbeidskraft, rask teknologisk utvikling, endringer i ungdomskullene og de unges ønsker om å studere i byene skaper press til omstilling
- økt konkurranse om studenter, ansatte, forskingsmidler og samarbeidspartnere

Stjernø-utvalget mener at dagens struktur er under press også innenfra.

Situasjonen i Møre og Romsdal

Dagens struktur i Møre og Romsdal ble lagt gjennom innføringen av høgskolereformen 1. august 1994. Fra da av har vi tre høgschooler her i fylket – Volda, Ålesund og Molde. I tillegg til disse institusjonene har det siden sykepleieutdanningen startet i Kristiansund i 1958 vært desentralisert høyere utdanning lagt til Kristiansund. Den såkalte Hernesmodellen fra 1990-tallet ga høgschoolene i Møre og Romsdal pålegg om desentraliserte tilbud i Kristiansund og i en periode hadde alle høgschoolene i fylket større eller mindre tilbud lagt hit. Høgschoolene og BI Kristiansund etablerte fra 2000 Studiesenteret i Kristiansund i et samarbeid, men dette har det vært vanskelig å drive de senere årene bl.a. på grunn av endrede rammevilkår for desentralisert utdanning. Høgschoolsesenteret i Kristiansund as (HIK) ble stiftet i 2007 med Møre og Romsdal fylke, Kristiansund kommune, næringslivet i regionen og høgschoolene i fylket som eiere. HIK har siden stiftelsen hatt ansvaret for de økonomiske forpliktelsene for driften i tillegg til at HIK skal jobbe for å få et utvidet og bedre tilbud av høyere utdanning i Kristiansund. Pr i dag studerer ca 130 av studentene ved Høgschoolen i Molde i Kristiansund. I tillegg har skolen 11 årsverk i Kristiansund, derav om lag 10 vitenskapelige stillinger og om lag 1 administrativ stilling.

Gjennomgangen av status for høgschoolene i Møre og Romsdal viser at alle høgschoolene har hatt en positiv utvikling både i antall studenter, ansatte, fagtilbud og vitenskapelig produksjon fra 2001 til 2006. Vi viser i den forbindelse til egne høringsuttalelser fra høgschoolene i Møre og Romsdal.

Høgschoolene og Høgschoolsesenteret i Kristiansund har ulike fagprofil, ulike historier og akademisk tradisjon:

- HiM har satset på kvalitet og spesialisering innen logistikk og bygd opp akademisk tyngde på feltet.
- HVO er den eldste og største institusjonen med humanistisk, samfunnsfaglig og profesjonsutdannings-fokus
- HiÅ er den yngste høgschoolen, har tradisjonelt hatt sterke bånd til det regionale næringslivet
- HIK eies bl.a. av høgschoolene i Møre og Romsdal. Høgschoolen i Molde har to fulle bachelorutdanninger (sykepleie deltid og petroleumslogistikk heltid) lokalisert til Kristiansund. Høgschoolen i Volda har pr i dag sporadiske kurstilbud mot lærere i Kristiansund, men er i dialog om en større satsning spesielt på pedagogisk utdanning. Høgschoolen i Ålesund har pr i dag ingen tilbud i Kristiansund, men har planer om oppstart av bachelor i handels- og serviceledelse fra høsten 2009.

Befolkningen i Møre og Romsdal har en lavere andel med høy utdanning enn Norge som helhet. I Møre og Romsdal har 20,2 % av befolkningen over 16 år høyere utdanning mot et landsgjennomsnitt på 25,4 %. Møre og Romsdal har derfor både et potensial og en utfordring med tanke på å øke befolkningens utdanningsnivå. En ser også at det er kommunene i nærheten til høgschoolene som har lavest utdanningsnivå, for eksempel har Kristiansund det laveste utdanningsnivået av byene¹.

---

¹ SSB 2006: I Kristiansund har 20,4 % av befolkningen over 16 år høyere utdanning mot 25,9 % i Ålesund og 29,6 % i Molde.

Vurdering

Stjernøutvalgets utredning peker på mange uheldige faktorer i norsk høyere utdanning. Fra vårt ståsted – Høgskolesenteret i Kristiansund kan vi dele de aller fleste av dem.

- Vi har for små fagmiljøer
- Institusjonene konkurrerer om de samme studentene, ansatte og forskningsmidlene
- Konkurransen bestemmer utviklingen – noe som bl.a. medfører underproduksjon på visse fag og overproduksjon på andre
- Mangelfull nasjonal strategi for og styring av utviklingen
- Problematiske rollebytter – profesjonsutdanning foregår i universitet og dr.gradsutdanning på høgskoler
- Master- og dr.gradsutdanning i små miljøer og fragmentert forskerutdanning
- Lav søknad mot enkelte studiesteder
- Ungdom søker mot storbyene
- Norge sakker akterut internasjonalt

Men i tillegg:

- Norge har tilgang på høyere utdanning over hele landet
- Norge har en jevnt høyt utdannet befolkning bosatt over hele landet – av stor betydning for utvikling av næringsliv, industri og offentlig virksomhet i hele Norge
- Universiteter og høgskoler har en sterk positiv rolle i den regionale utviklingen – både direkte og indirekte
- Behov og etterspørsel etter livslang læring over hele landet

Vi vil understreke viktigheten av å holde fast på det positive ved norsk høyere utdanning. Vi har tilgang på høyere utdanning over hele landet, noe som har ført til at vi har en høyt utdannet befolkning bosatt over hele landet. Dette har igjen hatt stor betydning for utviklingen av næringsliv, industri og offentlig virksomhet ikke bare i sentrale strøk. Stjernøutvalgets sammenlikning med andre land i Europa tar ikke med denne dimensjonen – en dimensjon der vi vil påstå at Norge har lyktes bedre enn andre land i å ta hele landet i bruk².

De stedene der høgskolene er lokalisert har hatt en mer positiv demografisk utvikling enn tilsvarende byer/tettsteder. Sentralisering av universitets- og høgskolesektoren er derfor et negativt svar på utfordringer knyttet til rekruttering av studenter.

Utvalget peker på sentraliseringstendensene ved at ungdom³ i stadig økende grad ønsker seg til storbyene, men vier begrepet livslang læring og hvordan

---

² I rapporten "Utvikling av komparative fortrinn for Vest-Norge" skriver Arild Hervik bl.a: Ser vi på tilgjengelig statistikk over vareeksport (olje og gass ikke medregnet) fra Norge i 2000, finner vi dette internasjonale elementet igjen. Regnet pr innbygger hadde Vest-Norge en eksport på kr 71 300,- pr innbygger, mens resten av landet hadde 34 000,- pr innbygger, det vil si under halvparten.

³ Søkertallene fra Samordna opptak i 2008 viser imidlertid at sentraliseringstendensen har avtatt i styrke.

tilbud om grunn-, etter- og videreutdanning der du bor skal dekkes. I den forbindelse savner Høgskolesenteret i Kristiansund forslag på finansielle virkemidler som kan bidra til at høgskolene og universitetene tar ansvaret for å tilby desentralisert utdanning mer alvorlig. Tallenes tale viser at det er høgskoler med store rekrutteringsutfordringer som er best i klassen på desentralisert utdanning. Her må det legges til rette for at alle høgskoler og universitet ser potensial og utviklingsmuligheter ved å tilby desentralisert utdanning og at de får betalt for dette. Fortsatt vekst i vår region forutsetter et bedre utdanningstilbud og et fortsatt samspill mellom utdanningsmiljø og samfunns- og næringsliv. For å få til dette, må det ligge finansielle og faglige insentiver som gjør at universitet og høgskoler vurderer desentralisert utdanning som lønnsomt og faglig utviklende.

I mandatet skal utvalget vurdere tiltak som m.a. *“imøtekommer voksnes behov for etter- og videreutdanning på høyere nivå blant annet ved bruk av IKT-baserte studieopplegg og desentraliserte tilbud”*. Tiltak rettet mot dette er viet liten plass i utvalgets utredning. Desentraliserte tilbud, fleksible studieformer og studiesentra blir omtalt som positivt. Utvalget peker sågar på at høgskoler med lav søknad, for eksempel Høgskolen i Nesna, bør gjøres om til et studiesenter, men uten å gi en definisjon av hva et studiesenter skal være. Høgskolesenteret i Kristiansund som representant for et av disse studiesentrene i Norge etterlyser en klarere holdning til dette spørsmålet, bl.a. problemstillinger som:

- krav til høgskolene om desentralisert virksomhet
- økonomiske insentiver for å stimulere til desentralisert virksomhet
- krav til studiesentrene
- størrelse på studiesentrene
- finansiering av studiesentrene⁴

Forslag om endring av institusjonsstrukturen

Utvalgets drøfting og anbefaling

Endringsforslaget fra utvalget tar utgangspunkt i at norsk høyere utdanning har en fragmentert struktur med mange små institusjoner og fagmiljø. Utvalget har dessuten lagt til grunn at det ikke er mulig å gå tilbake til en situasjon med et klart skille mellom universitet og høgskoler.

I alt diskuterer Stjernø-utvalget fire ulike modeller for framtidig institusjonsstruktur innenfor høyere utdanning:

- «Flercampusmodellen»
- Den «binære» modellen eller «storhøgskolemodellen»
- «Nettverksmodellen»
- «Prosess- og differensieringsmodellen»

---

⁴ Studiesenteret i Finnsnes sitt driftsbudsjett dekkes over statsbudsjettet, mens Høgskolestiftelsen i Kongsvinger og Høgskolesenteret i Kristiansund kun har en mindre husleiestøtte fra departementet.

For å skape større og mer robuste enheter, foreslår Stjernø-utvalget at institusjonsstrukturen i norsk høyere utdanning blir endret gjennom sammenslåinger, og at dette hovedgrepet blir kombinert med en prosessstilnærming der alle de statlige universitetene og høgskolene uttaler seg om hvilke institusjoner de ønsker å slå seg sammen med.

Vurdering

I alle modellene som Stjernø-utvalget har vurdert, ligger et landsdelsperspektiv i større eller mindre grad til grunn.

Høgskolesenteret i Kristiansund berøres ikke direkte av de strukturelle endringene som Stjernøutvalget foreslår i og med at vi som et studiesenter ikke har en formell plass i denne strukturen. Indirekte har imidlertid de strukturelle endringene betydning for vår virksomhet i den grad den nye strukturen kan ha betydning for rammebetingelsene for desentralisert utdanning. I tillegg har Høgskolesenteret i Kristiansund en interesse i at hele utdanningssystemet i Norge fungerer.

En sammenslåing av høgskolene i Møre og Romsdal med høgskolene og Universitetet i Trøndelag kan legge til rette for et positivt faglig samarbeid. Når vi sier kan, så betyr det at en så stor institusjon som dette med så stor geografisk avstand mellom de ulike campusene er like utfordrende på faglig samarbeid som om dette er autonome institusjoner. En så stor institusjon vil ikke kunne fungere som en enhet, men likevel sprenges i flere små – sannsynligvis med base i geografi, dvs. at campusene fortsatt vil leve sine egne liv som før.

Høgskolen i Møre og Romsdal eller Universitetet i Møre og Romsdal har også store utfordringer i tilfelle sammenslåing. De geografiske avstandene mellom ytterpunktene er store (Kristiansund – Volda) og høgskolene er også noe fragmentert på fag. Imidlertid er det på mange områder allerede etablert samarbeid mellom høgskolene, for eksempel internasjonal logistikk som er et samarbeid mellom Høgskolen i Molde og Høgskolen i Ålesund. Vi er derfor av den formening at Høgskolen i Møre og Romsdal eller Møreuniversitetet nå kan bli en realitet. De formelle kravene til dette oppfylles:

- Minimum 5000 studenter (har ca 6200)
- Minimum 1 dr.gradsutdanning (har 1)
- Minimum 5 masterutdanninger (har 7)

Dagens utdannings-Norge styres av konkurranse. Alle kan starte med alt bare de får nok studenter og gode nok undervisningskrefter. Denne konkurransesituasjonen har medført at populære fag tilbys på (for) mange steder, mens de mindre populære fagene sliter med å få studenter. De minst populære studiestedene sliter også med å få studenter til fag som tilbys på mer urbane steder. Dette har resultert i for små fagmiljøer. Løsningen til Stjernøutvalget er geografiske sammenslåinger. Høgskolesenteret er imidlertid ikke sikker på at sammenslåing i store institusjoner løser denne utfordringen, men vil heller peke på behov for styring.

En kan også stille spørsmål om hvorfor samling i store institusjoner er en løsning når bekymringen ikke går på for små institusjoner, men på for små fagmiljø.

For at samspillet med det lokale og regionale arbeids- og samfunnslivet skal bli fruktbart, må de høyere utdanningsinstitusjonene ikke bare ha nærhet og tette nettverk med relevante aktører, institusjonene må også ha autonomi til raskt å kunne respondere på behov og tilpasse tilbudet sitt. Alle høgskolene i Møre og Romsdal har nære bånd til regionens nærings- og samfunnsliv. Men vi ser også at avstand har betydning. Høgskolenes engasjement er tettest i nærregionen noe som synliggjøres i relativt få prosjekter i Kristiansund og på Nordmøre fra høgskolene både i Møre og Romsdal og i Trøndelag. Unntakene her er i forhold til Høgskolen i Molde, vel og merke på de fag som er lokalisert til Kristiansund.

Universitetene og høgskolenes regionale rolle

Utvalgets fremstilling

Utvalget viser til undersøkelser som dokumenterer at utdanningsinstitusjonene kan være verdifulle aktiva for byene og regionene der de er lokaliserte. De viser til følgende effekter:

- etterspørselseffekt (økt aktivitet og etterspørsel etter lokale/regionale varer og tjenester)
- tilbudseffekt (flere tar høyere utdanning, samt at tidligere studenter velger å bosette seg der etter de er ferdige med utdanningen)
- magneteffekt (trekker fagfolk og annen virksomhet til regionen)
- knoppskytingseffekt (gir opphav til nye bedriftsetableringer basert på den kompetansen som er utviklet ved institusjonen)
- nettverkseffekt (blir en møteplass for unge, samt knutepunkt i faglige nasjonale og internasjonale nettverk)
- kulturell miljøeffekt (mange studenter og ansatte skaper aktive og levende lokalmiljø)
- politisk artikulasjonseffekt (kan opptre som regionale talerør eller gi ryggdekning eller legitimitet til næringsmessige eller politiske prosjekt som andre fra regionen fremmer)
- imageeffekt (symboliserer at regionen er moderne, framtidsrettet og levedyktig)

Utvalget viser til Lov om universiteter og høgskoler av 2005, der det går fram at utdanningsinstitusjonene ikke bare skal ivareta utdanning, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid og formidling. Alle institusjonene skal også bidra til innovasjon og verdiskaping og styrke sitt samarbeid med lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv.

Utvalget mener at utdanningsinstitusjonene i varierende grad har innfridd forventningene når det gjelder rollen de har som regional utviklingsaktør.

Vurdering

Distriktshøgskolene ble i sin tid etablert for å få høy utdanning og kompetanse ut i distriktene. Evalueringer viser at dette lyktes de i stor grad med. Før Høgskolereformen ble gjennomført i 1994 hadde Norge rundt 100 høyere utdanningsinstitusjoner. Nå er det knapt 40, men dette er i følge Stjernøutvalget

fortsatt for mange. Stjernøutvalget peker også på den positive innvirkningen høyere utdanning i distriktene har for utviklingen i regionene. Men det virker som at i streben etter det perfekte i den ene enden – kvalitet, internasjonal konkurranse og forskning – glemmes det som er en suksess for norsk utdanningspolitikk. Nemlig at det har vært en sentral del av utviklingen av regionene.

Næringslivet er også aktive støttespillere i å bygge opp høgskoletilbud, for eksempel utviklingen av petroleumslogistikk⁵ og finansiering av Høgskolesenteret i Kristiansund.

Høgskolesenteret i Kristiansund vil på det sterkeste understreke den brede betydningen en utdanningsinstitusjon har for en region.

Forslag til løsning i Møre og Romsdal

Høgskolereformen fra 1994 fastsatte en struktur for høyere utdanning i Norge som både gikk på arbeidsdeling og institusjonsstruktur. Denne strukturen er siden revidert, bl.a. med opprettelse av flere universiteter. Stjernø peker også på at det ikke bør opprettes flere institusjoner, snarere tvert i mot så anbefales det at noen av høgskolene eller høgskoleavdelingene legges ned eller gjøres om til studiesenter. – altså som Høgskolesenteret i Kristiansund, men sier ingenting om hvordan dette skal skje. Hvem skal levere tilbud, hvem skal finansiere dette, hvor stort skal et studiesenter være m.m.

- Høgskolesenteret i Kristiansund understreker betydningen av en struktur og styring av høyere utdanning som sikrer kvalitet og forskning i internasjonal målestokk, sikrer en fortsatt positiv utvikling av nærings- og samfunnsliv i hele landet og sikrer tilgang på utdanning både for ungdom og voksne. Studiesentra har en positiv rolle i dette og vi anbefaler at denne rollen formaliseres gjennom rettigheter og plikter både for studiesentrene og for høgskolene og universitetene.
- Høgskolesenteret i Kristiansund anbefaler at det jobbes videre med en omstrukturering av sektoren til andre og større enheter enn dagens. Høgskolesenteret i Kristiansund ønsker å delta aktivt i denne prosessen for å sikres utviklingsmuligheter enten som en integrert campus eller som et frittstående høgskolesenter.
- Høgskolesenteret i Kristiansund anbefaler en gjennomgang av finansieringssystemet for universitets- og høgskolesektoren. Vi vil spesielt peke på behovet for et finansieringssystem som:
  - a) setter like vilkår for studiesentrene både på rettigheter og plikter
  - b) gir høgskoler og universitet belønning for desentraliserte tilbud
- Høgskolesenteret i Kristiansund anbefaler en styring av utdanningssektoren som sikrer en utdanningsproduksjon som tilpasses etterspørselen i arbeidsmarkedet i hele landet både på kort og lang sikt.

---

⁵ Petroleumslogistikk er utviklet i samarbeid mellom petroleumsnæringen i Kristiansund og Høgskolen i Molde og studiet er lagt desentralisert til Kristiansund.